

різними штемпелями, які, проте, всі були виготовлені одним різьбярем. На монетах Святополка зображено його самого, а на іншій стороні монети – двозубець, у якого на лівому краї вгорі зображено хрест. Особливий інтерес становить легенда «Петро» або «Петрос», яка стала предметом гострих наукових дискусій. Більшість дослідників пояснюють напис тим, що Святополк мав хрещене ім'я Петро.

Таким чином, на загальному тлі історії давньоруського грошового обігу карбування давньоруських монет видається явищем епізодичним, короткочасним. Тим не менш, вона зіграла велику роль в сенсі декларування суверенітету і економічної потужності Давньоруської держави.

Список використаної літератури:

1. Янин В. Л. Нумизматика и проблемы товарно-денежного оборота в Древней Руси / В. Л. Янин // Вопросы истории. – М. : Мысль, 1955. – 400 с.
2. Спасский И. Г. Новые данные о златниках Владимира Святославича / И. Г. Спасский // Вспомогательные исторические дисциплины. – 1971. – Вып. VI. – 30 с.
3. Спасский И. Г. Русская монетная система. / И. Г. Спасский. – Л. : Аврора, 1970. – 236 с.
4. Толстой И. И. Древнейшие русские монеты великого княжества Киевского / И. И. Толстой. – С-Пт. : Тип. Императ. Акад. Наук, 1882. – 272 с.
5. Прохорова Н. В. Монеты и банкноты России. / Н. В. Прохорова – М. : Дом Славянской книги, 2007. – 500 с.

Науковий керівник: к. і. н., ст. викл. Абраумова О. М.

А. Зима

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

АКТ ЗЛУКИ ЯК ВТІЛЕННЯ ІДЕЇ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ

Цього року виповнюється сто років з початку першої спроби утворення української соборної держави. 22 січня 1919 р. відбулось об'єднання двох історично розділених гілок нашої Батьківщини в єдиний цілісно сформований організм. Одвічне прагнення народу вдалося втілити завдяки національно-визвольному рухові та державотворчим зусиллям східного й західного українства.

Після революції 1917-го в Росії українці отримали шанс відновити власну державність. У Наддніпрянщині постала Українська Народна Республіка, яка вже у 1918 р. IV Універсалом Центральної Ради твердо заявила про свою неподільність.

Не менш прогресивними були національно-визвольні рухи і на західноукраїнських землях. 1 листопада 1918 р. внаслідок занепаду Австро-Угорської імперії було проголошено Західноукраїнську Народну Республіку.

УНР і ЗУНР відрізнялись між собою політичними, економічними, соціальними і міжнародними орієнтирами. Коли в УНР основна увага приділялась соціальним питанням, правам національних меншин, то влада ЗУНР надавала перевагу проблемі національно-державного будівництва, створенню боєздатної армії. Та незважаючи на всі розбіжності, лідери двох українських держав задля зміцнення своїх позицій на міжнародній арені дійшли згоди про об'єднання.

Переддень і перші дні 1919 р. Україна зустрічала, маючи на своїй території ще, принаймні, чотири могутніх сили, які могли (і кожна окремо, і, зрештою, усі разом) істотно вплинути на долю багатомільйонного народу великої європейської країни. Таким чином, велику загрозу становили сили Антанти на Півдні, білогвардійської армії на території Східного Донбасу, Польщі та Румунії, а також невпинно зростала могутність повстанських загонів всередині УНР, так званий «внутрішній фронт» [1, 6].

Ініціатором об'єднання виступила ЗУНР, яка опинилась у загрозовій ситуації перед обличчям польської та румунської агресії. 6 листопада 1918 р. до Києва прибула делегація Національної Ради просити у Гетьмана П. Скоропадського військової і морально-політичної

допомоги. П. Скоропадський пообіцяв підтримку. До Львова було відправлено спеціальну комісію. 10 листопада Українська Національна Рада ЗУНР прийняла резолюцію: «Державному Секретаріатові проробити потрібні заходи до з'єднання всіх українських земель в єдину державу».

Тим часом у Києві в листопаді 1918 року внаслідок антигетьманського повстання до влади прийшла Директорія, яка відновила Українську Народну Республіку. І вже 1 грудня 1918 р. повноважні представники УНР та ЗУНР підписали у Фастові передвступну угоду про майбутнє об'єднання [2]. На думку Скорич Л. В. «якщо б цей процес розпочався раніше, з огляду на те, що державотворчі змагання на Наддніпрянщині тривали ще з березня 1917 р., то в своїй основі він спирався б не тільки на ідеї та прагнення, а узгоджені двосторонні ідеологічні, інституційні, внутрішньо-, зовнішньо- та військово-політичні позиції» [3, 101]. З цією тезою, на нашу думку, не можна повністю погодитися враховуючи тодішні обставини державотворення на Наддніпрянщині. Директорія тривалий час не мала цілісного бачення побудови Української держави, схилившись на перших порах до автономії, західноукраїнські землі в той час ще були в складі Австро-Угорської імперії.

3 січня 1919 р. Українська Національна Рада ЗУНР у Станіславі, куди переїхав весь апарат уряду, одноставно прийняла ухвалу про об'єднання ЗУНР та УНР, в якій, зокрема, зазначалося: «Українська Національна Рада, виконуючи право самовизначення українського народу, проголошує урочисто з'єднання ЗУНР і УНР в одну одноцільну суверенну Народну Республіку».

16 січня до Києва було надіслане офіційне звернення голів усіх гілок влади ЗУНР під назвою «До Світлої Директорії Української Народної Республіки у Києві» з повідомленням про ратифікацію фастівської угоди. У ньому західноукраїнська влада зазначала про створення комісії, що «має з Урядом Українсько-Народної Республіки увійти в близькі переговори щодо способу зреалізованню вище наведеної ухвали (від 3 січня)» [4, 161–162].

Ідея соборності українських земель охопила не лише Велику Україну і ЗУНР (Галичину, Лемківщину, Підляшшя, Буковину, Прикарпаття, Західне Поділля тощо), але й Закарпаття. 21 січня 1919 р. у Хусті 420 делегатів Всенародних Зборів українців Закарпаття ухвалили об'єднання з соборною Україною. Однак таке легітимне і правове рішення не було втілено в життя, адже невдовзі чеські та румунські війська окупували територію Закарпаття.

Погожого морозного дня 22 січня 1919 р. святково прибраний Софіївський майдан у Києві заповнили десятки тисяч жителів столиці, численні гості, військо. О 12 год. над колонами пролунало «Слава», прозвучав національний гімн. Міністр закордонних справ ЗУНР Л. Цегельський оголосив грамоту – ухвалу Української народної ради і передав її голові Директорії В. Винниченку. У відповідь член Директорії Ф. Швець зачитав Універсал уряду УНР, в якому, зокрема, зазначалося: «...Віднині воєдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України, Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина й Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили і за які вмирили кращі сини України. Віднині є єдина незалежна Українська Народна Республіка...». Духовенство також брало безпосередню участь у святкуванні цієї події в Софіївському соборі, де єпископ Черкаський Назарій відправив службу Божу, а о 12 годині хресний хід направився на майдан.

За умовами цього акту ЗУНР стала частиною УНР і отримала назву Західна область Української Народної Республіки (ЗОУНР), а державний секретар закордонних справ Л. Цегельський став першим заступником міністра закордонних справ УНР. З ним мали узгоджуватися всі рішення щодо взаємовідносин України з Польщею, Румунією та Чехословаччиною [5, 142].

Отже, Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. має велике історичне значення як факт реального об'єднання українських земель у єдиній соборній державі. Він став могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної консолідації, свідченням їх динамічної самоідентифікації, становлення нації. І варто зазначити, що Акт Злуки надав завершеної форми самостійній українській державі.

Список використаної літератури:

1. Солдатенко В. Ф. Україна в революційну добу: Іст. есе-хроніки / В. Ф. Солдатенко. У 4-х т.: Т. III. Рік 1919. – К.: Світогляд, 2010. – 453 с.
2. Лавренюк С. «Ой, що в Софійському заграли дзвони, затремтіли...» / С. Лавренюк // Голос України. – 2017. – № 12 (6517) (21 січ.). – С. 1, 5–6.
3. Скорич Л. В. Акт Злуки 22 січня 1919 р.: передумови і наслідки / Л. В. Скорич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 612 : Держава та армія. – С. 97–101.
4. Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Документи і матеріали: в 5 т. – Івано-Франківськ, 2001. – Т. 2. – 672 с.
5. Тимченко Р. В. Відносини Української Народної Республіки й Західно-Української Народної Республіки (листопад 1918 – квітень 1920 рр.) / Р. В. Тимченко. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2013. – 347 с.

Науковий керівник: к. і. н., викладач Касян А. І.

В. Г. Іванов

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

УКРАЇНЦІ-РОЗВІДНИКИ В АФГАНСЬКІЙ ВІЙНІ 1979-1989 РОКІВ

Введення радянський військ у грудні 1979 р. в Народну Демократичну Республіку Афганістан розпочав війну, що увійшла в історію як Афганська війна 1979–1989 років. Вона мала низку особливостей, через які її досить часто називають «війною розвідників».

Метою даної статті є визначення ролі та внеску українців-розвідників, які брали участь в цьому військовому конфлікті. Дану тему досліджували учасник війни в Афганістані С. Червонописький [4], вчені А. Костиря [4], О. Ковальчук. Треба зазначити роботу Б. Громова, учасника бойових дій в Афганістані, останнього командувача 40-ї армії, та значну низку досліджень з питань афганського конфлікту – С. Іванова, А. Сухопарова, Г. Удовиченка, С. Небренчіна, А. Ляховського, В. Забродина [3] та ін.

У вересні 1980 р. 40-у армію очолив генерал-майор Борис Ткач. За роки війни стандартний розвідувальний комплект 40-ї армії перетворився у надзвичайно потужне комплексне угруповання сил і засобів розвідки. Завдяки зусиллям генерала Ткача за два роки командування армією було створено систему управління, розташування та забезпечення з'єднань і частин «обмеженого контингенту». Саме Борис Такач стояв біля витоків планування та проведення перших масштабних бойових операцій радянських військ проти НЗФ. З другої половини 1980 р. діяльність розвідувальних органів 40-ї армії активізувалась. Розпочався перехід від рейдових до точкових дій проти конкретних моджахедів. У лютому 1983 р. радянське командування провело у Мармольській ущелині військову операцію зі звільнення радянських цивільних спеціалістів. В ході операції під командуванням старшого лейтенанта І. Плосконоса розвідники понад три доби відбивалася від ворога у повному оточенні. 15 листопада 1983 р. за уміле командування ротою під час виконання бойового завдання в районі Мармольської ущелини та збереження життя особового складу, а також проявлені при виконанні інтернаціонального обов'язку мужність та героїзм І. Плосконос був удостоєний звання Героя Радянського Союзу[1].

14 липня 1984 р. в бій з переважаючими силами душманів вступила розвідувальна рота 682-го мотострілецького полку під командуванням капітана В. Гринчака. Під час бою він отримав важке поранення обох ніг, але зміг самостійно надати собі першу медичну допомогу та продовжити командувати діями роти. Особовий склад, натхненний героїзмом командира, переміг в тому бою з переважаючими силами противника. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 18 лютого 1985 р. за мужність та героїзм, капітану В. Гринчаку присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

У період 1984–1985 рр. розвідку армії очолював полковник В. Сапожнік, який до цього часу опікувався забезпеченням розвідки «обмеженого контингенту», перебуваючи на посаді